

6 Úmrtnost

Úroveň úmrtnosti dlouhodobě klesá ve všech krajích, u mužů je tempo zlepšování mírně vyšší. Regionální diference úmrtnosti zůstává stabilní s její vysokou úrovní na severozápadě Čech a v Moravskoslezsku a nejnižší v Praze a v Kraji Vysočina. Nejčastějšími příčinami úmrtí obyvatel jsou ve všech krajích onemocnění oběhové soustavy a novotvary, následované s velkým odstupem nemocemi dýchací soustavy.

V průběhu roku 2018 zemřelo celkem 112,9 tisíce obyvatel Česka. Šlo o nejvyšší počet v rámci analyzovaného období 2008–2018 (i z dlouhodobějšího pohledu a to od roku 1996). Nejvyšší za poslední dekádu byl v roce 2018 počet zemřelých také v sedmi krajích, a to ve Středočeském, Karlovarském, Ústeckém, Královéhradeckém, Pardubickém, Jihomoravském a Moravskoslezském. Ve čtyřech krajích (Liberecký, Vysočina, Olomoucký, Zlínský) dosáhl počet zemřelých lokálního maxima v roce 2017, v případě Prahy, Jihočeského a Plzeňského kraje bylo zemřelých nejvíce roku 2015. S výjimkou Prahy lze u všech krajů ČR v období let 2008–2018 pozorovat trend rostoucího počtu zemřelých, i když ne plynulý. V průběhu roku 2018 zemřelo v jednotlivých krajích o 5 až 15 % osob více než v roce 2008, v Praze pak o 1 %, když počet zemřelých zde v uplynulé dekádě spíše kolísá. Mezi roky 2017 a 2018 počet zemřelých meziročně vzrostl v devíti krajích²⁰, v pěti se naopak snížil, přičemž pokles byl pouze mírný. Nejvýraznější meziroční růst počtu zemřelých zaznamenal Královéhradecký kraj (o 4 %) a kraje Středočeský a Pardubický (o 3 %).

Nejvíce zemřelých (13,7 tisíce) v roce 2018 mělo v době úmrtí bydliště ve Středočeském kraji. Středočeský kraj skončil v tomto žebříčku na prvním místě poprvé, dosud vždy (resp. nepřetržitě od roku 2005, kdy se naposledy výrazněji měnily hranice krajů) nejvyšší počet zemřelých obyvatel vykazoval Moravskoslezský kraj (13,6 tisíce v roce 2018). Třetí nejvyšší počet zemřelých připadl na obyvatele Jihomoravského kraje (12,5 tisíce), čtvrtý na obyvatele Prahy (12,4 tisíce). Stejně tomu tak bylo i v roce 2017, v předchozích letech bylo pořadí krajů na třetím a čtvrtém místě obrácené. Absolutně nejméně zemřelých měl i v roce 2018 kraj Karlovarský (3,5 tisíce), který má celkově nejméně početné obyvatelstvo.

Tab. 6.1 Zemřelí, 2008–2018

Kraj	Zemřelí celkem							Zemřelí roku 2018		
	2008	2013	2014	2015	2016	2017	2018	muži	ženy	muži %
Hl. město Praha	12 269	12 149	12 118	12 420	12 141	12 199	12 417	5 996	6 421	48,3
Středočeský	12 255	12 924	12 301	13 049	12 695	13 248	13 687	7 013	6 674	51,2
Jihočeský	6 347	6 604	6 428	6 933	6 443	6 752	6 696	3 398	3 298	50,7
Plzeňský	5 785	6 061	5 761	6 307	6 153	6 242	6 276	3 188	3 088	50,8
Karlovarský	3 023	3 186	3 151	3 268	3 167	3 406	3 491	1 756	1 735	50,3
Ústecký	8 809	9 277	8 846	9 238	9 058	9 172	9 338	4 813	4 525	51,5
Liberecký	4 295	4 423	4 346	4 558	4 385	4 707	4 705	2 409	2 296	51,2
Královéhradecký	5 526	5 918	5 614	5 836	5 681	5 783	6 024	2 996	3 028	49,7
Pardubický	5 087	5 392	5 123	5 440	5 234	5 389	5 528	2 797	2 731	50,6
Vysočina	4 881	5 129	4 880	5 178	4 997	5 288	5 277	2 736	2 541	51,8
Jihomoravský	11 262	11 629	11 399	12 106	11 738	12 275	12 542	6 339	6 203	50,5
Olomoucký	6 433	6 830	6 461	7 000	6 731	7 033	6 952	3 579	3 373	51,5
Zlínský	6 002	6 354	6 120	6 290	6 194	6 389	6 338	3 259	3 079	51,4
Moravskoslezský	12 974	13 284	13 117	13 550	13 133	13 560	13 649	6 994	6 655	51,2
ČR	104 948	109 160	105 665	111 173	107 750	111 443	112 920	57 273	55 647	50,7

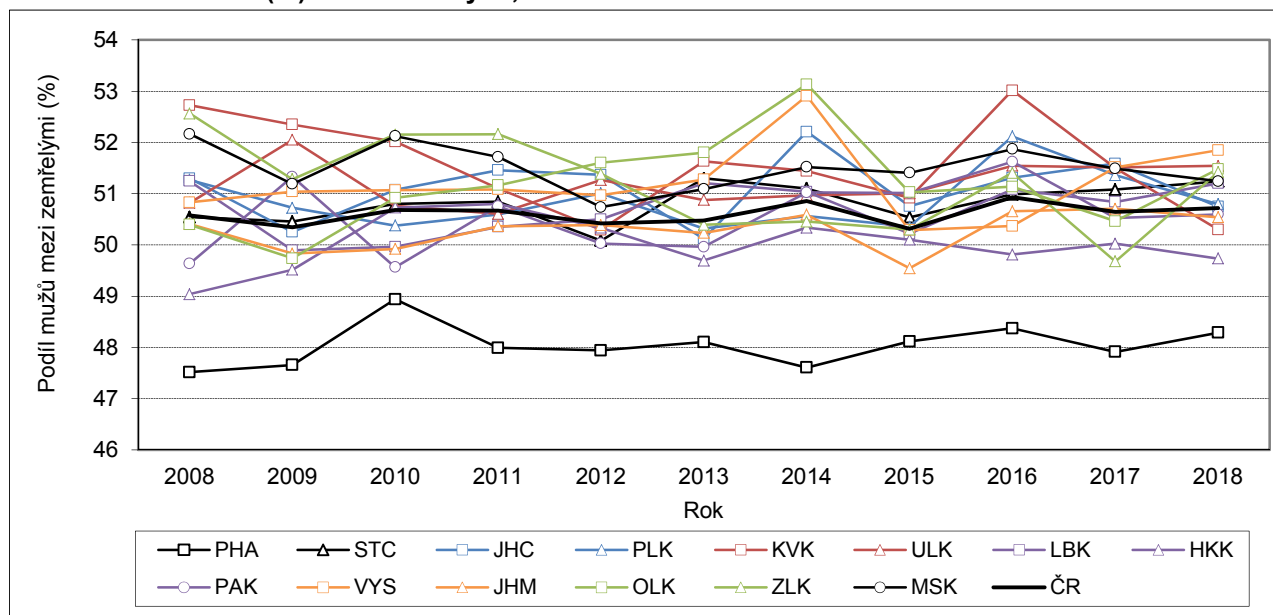
Pozn.: Barvou a tučně jsou označeny nejvyšší hodnoty v daném roce, pouze barvou nejnižší hodnoty v daném roce.

Mezi zemřelými obyvateli České republiky je tradičně více mužů než žen. V roce 2018 představovali muži 50,7 % zemřelých. Na úrovni krajů však není neobvyklý ani obrácený poměr pohlaví s převahou zemřelých

²⁰ Kromě jmenovaných sedmi krajů, u kterých bylo v roce 2018 dosaženo lokálního maxima počtu zemřelých v daném kraji, počet zemřelých meziročně vzrostl také v Hlavním městě Praze a v Plzeňském kraji.

žen nad muži. Typická je tato situace například pro Prahu, kde je podíl zemřelých mužů nižší než podíl žen dokonce každoročně (48,3 % mužů v roce 2018) a zároveň je poměrně vzdálený od celorepublikového průměru (v roce 2018 o 2,4 p. b. nižší, zatímco u ostatních krajů se podíl mužů mezi zemřelými diferencoval od republikové hodnoty v rozmezí -1,0 až +1,1 p. b.). Více zemřelých žen než mužů bylo v roce 2018 také v kraji Královéhradeckém (49,7 % mužů mezi zemřelými). Maximální hodnoty podílu mužů mezi zemřelými se obvykle pohybují mezi 52 a 53 %, v roce 2018 byl nejvyšší, 51,8%, v Kraji Vysočina.

Obr. 6.1 Podíl mužů (%) mezi zemřelými, 2008–2018

Kromě velikosti populace a úrovně úmrtnosti jsou absolutní počty zemřelých ovlivněny věkovou a pohlavní strukturou dané populace a jejím vývojem v čase. Celková intenzita úmrtnosti odstraňující vliv věkové struktury na počet zemřelých je nejběžněji hodnocena výší naděje dožití při narození, výsledným ukazatelem úmrtnostních tabulek. Na úrovni krajů ČSÚ konstruuje úmrtnostní tabulky za dvouletá kalendářní období²¹, s cílem eliminovat náhodné výkyvy způsobené kolísáním nízkých počtů událostí (úmrtí) v některých věcích a letech v daném kraji²².

Výsledná naděje dožití mužů při narození dosáhla na úrovni krajů v období 2017–2018 hodnot v rozmezí 74,2–78,3 let (tab. 6.2). Stejně jako v přecházejících letech sledované dekády v průměru nejdelší délku života mohou očekávat muži-obyvatelé Prahy. Jejich naděje dožití zároveň dlouhodobě převyšuje naděje dožití mužů v ostatních krajích zhruba o jeden rok. Druhou nejvyšší nadějí dožití při narození měli v období 2017–2018 muži z Královéhradeckého kraje (77,2 let), třetí pak muži v Kraji Vysočina (76,9 let). Na druhém konci žebříčku se tradičně nacházel Ústecký kraj se střední délkou života mužů o čtyři roky nižší (74,2 roku) než u mužů v Praze. Pod hladinou 75 let byla střední délka života mužů i v Karlovarském a Moravskoslezském kraji (oba 74,5 roku), zatímco ve zbývajících krajích byla o rok až dva vyšší.

Také na straně žen patří Praha v mezikrajském měřítku ke krajům s dlouhodobě nejlepšími úmrtnostními poměry (tab. 6.3). V případě žen však nemá tak „mimořádné“ postavení jako u mužů, obdobnou výši naděje dožití při narození jako v Praze mají také ženy v Kraji Vysočina a v Jihomoravském kraji. V období 2017–

²¹ Úmrtnostní tabulky za ČR, kraje, ale i okresy a ORP jsou dostupné na: https://czso.cz/csu/czso/umrtnostni_tabulky.

²² Ze stejných důvodů je běžnou součástí procesu konstrukce úmrtnostních tabulek vyrovnávání reálných měr úmrtnosti. Volba vyhlazovací metody však není volbou jednoznačnou a může se měnit v čase, zejména v reakci na vývoj úmrtnosti podle věku a rozvoj statistických metod. Český statistický úřad naposledy přistoupil k úpravě metodiky konstrukce úmrtnostních tabulek v roce 2018 (blíže viz <https://www.czso.cz/csu/czso/umrtnostni-tabulky-metodika>), kdy byla pro modelování úmrtnosti v nejvyšších věcích nově zvolena funkce Kannisto. Veškeré údaje v této publikaci vycházejí z úmrtnostních tabulek, které byly zpracovány touto novou metodikou.

2018 dosáhla naděje dožití žen při narození shodně na hodnotu 83,0 roku v Kraji Vysočina (1. místo) a v Hlavním městě Praze (2. místo). Jihomoravský kraj byl s hodnotou 82,7 let na třetí pozici. Mezi kraje s vyšší nadějí dožití žen patří dlouhodobě také Královéhradecký kraj (82,6 let v období 2017–2018) a Zlínský kraj (82,4 let). Stejně jako u mužů je u žen nejkratší průměrná délka života zaznamenávána v Ústeckém, Karlovarském a Moravskoslezském kraji. Až do roku 2017 připadalo minimum pravidelně, a to poměrně s výrazným odstupem, na Ústecký kraj. Za období 2017–2018 však byla hodnota střední délky života žen nejnižší v Karlovarském kraji (79,9 roku), mírně pod úroveň Ústeckého kraje (80,0 let). Moravskoslezský kraj obsadil v žebříčku nadále 12. pozici, třetí nejhorší, s nárůstem od posledních dvou krajů o jeden rok (81,1 roku). Ostatní kraje jsou si z pohledu střední délky života žen poměrně blízké (81,6 až 82,3 let dle dat za období 2017–2018).

Tab. 6.2 Naděje dožití mužů při narození, 2007–2018

Kraj	Naděje dožití při narození											Přírůstek 2018 (abs.)		
	2007–2008	2008–2009	2009–2010	2010–2011	2011–2012	2012–2013	2013–2014	2014–2015	2015–2016	2016–2017	2017–2018	mezi-roční	za 5 let	za 10 let
Hl. město Praha	75,9	76,2	76,3	76,5	76,9	77,2	77,4	77,5	77,7	78,1	78,3	0,2	1,1	2,3
Středočeský	73,7	74,0	74,3	74,7	74,9	75,1	75,6	76,0	76,1	76,3	76,1	-0,1	1,1	2,4
Jihočeský	74,2	74,4	74,7	74,9	75,0	75,3	75,6	75,6	76,0	76,4	76,3	-0,1	1,0	2,1
Plzeňský	74,4	74,5	74,9	75,1	75,2	75,6	76,1	76,1	76,0	76,2	76,2	0,1	0,7	1,9
Karlovarský	72,8	72,6	72,7	73,4	74,1	74,3	74,2	74,4	74,6	74,4	74,5	0,0	0,2	1,6
Ústecký	71,8	72,1	72,2	72,7	73,0	72,9	73,4	73,8	73,8	74,1	74,2	0,1	1,2	2,4
Liberecký	73,2	73,7	74,3	74,7	74,9	74,9	75,2	75,4	75,7	75,7	75,4	-0,2	0,5	2,3
Královéhradecký	75,1	75,1	75,2	75,4	75,6	75,9	76,2	76,5	76,8	77,2	77,2	0,0	1,3	2,2
Pardubický	74,3	74,7	74,7	74,7	74,8	75,2	75,9	76,2	76,3	76,6	76,5	-0,1	1,4	2,2
Vysočina	74,5	74,9	75,1	75,4	75,5	75,8	76,2	76,5	77,0	77,0	76,9	-0,1	1,1	2,4
Jihomoravský	74,2	74,6	74,8	75,2	75,3	75,5	75,9	76,3	76,4	76,5	76,3	-0,1	0,8	2,1
Olomoucký	73,7	73,8	73,9	74,2	74,4	74,4	74,8	75,1	75,2	75,5	75,6	0,1	1,2	1,9
Zlínský	73,4	73,4	73,6	73,8	74,3	74,7	75,0	75,4	75,4	75,5	75,8	0,2	1,1	2,4
Moravskoslezský	72,3	72,5	72,7	72,8	73,3	73,7	73,9	74,1	74,2	74,5	74,5	0,1	0,8	2,3
ČR ¹⁾	73,8	74,1	74,3	74,6	74,8	75,1	75,4	75,7	75,8	76,0	76,1	0,1	1,0	2,3

1) Pro srovnatelnost jsou hodnoty za ČR vypočteny stejně jako v případě krajů za dvouleté kalendářní období.

Pozn.: Barvou a tučně jsou označeny nejvyšší hodnoty v daném období, pouze barvou nejnižší hodnoty v daném období.

Tab. 6.3 Naděje dožití žen při narození, 2007–2018

Kraj	Naděje dožití při narození											Přírůstek 2018 (abs.)		
	2007–2008	2008–2009	2009–2010	2010–2011	2011–2012	2012–2013	2013–2014	2014–2015	2015–2016	2016–2017	2017–2018	mezi-roční	za 5 let	za 10 let
Hl. město Praha	81,0	81,1	81,4	81,7	81,9	82,0	82,3	82,4	82,5	82,7	83,0	0,2	0,9	2,0
Středočeský	80,0	80,1	80,3	80,6	80,7	80,9	81,5	81,5	81,5	81,6	81,6	0,0	0,8	1,6
Jihočeský	80,2	80,3	80,5	80,8	81,1	81,0	81,4	81,5	81,6	82,1	82,0	-0,1	1,0	1,8
Plzeňský	80,1	80,2	80,3	80,5	80,9	81,1	81,4	81,4	81,4	81,7	81,6	0,0	0,5	1,5
Karlovarský	79,3	79,2	79,0	79,5	79,7	79,9	80,2	80,2	80,5	80,5	79,9	-0,6	0,0	0,6
Ústecký	78,4	78,6	78,7	78,9	79,1	79,2	79,4	79,7	79,7	79,8	80,0	0,2	0,8	1,5
Liberecký	79,9	80,2	80,3	80,6	80,8	81,0	81,5	81,4	81,5	81,7	81,7	0,0	0,6	1,8
Královéhradecký	80,5	80,7	80,9	81,3	81,4	81,4	81,9	82,2	82,0	82,4	82,6	0,2	1,2	2,1
Pardubický	80,2	80,7	80,8	80,5	80,8	81,1	81,6	82,1	82,1	82,2	82,3	0,0	1,1	2,1
Vysočina	81,2	81,1	81,2	81,4	81,4	81,8	82,5	82,6	82,4	82,7	83,0	0,2	1,2	1,7
Jihomoravský	80,8	81,1	81,2	81,5	81,8	82,0	82,3	82,4	82,4	82,7	82,7	0,0	0,8	1,9
Olomoucký	80,3	80,1	80,3	80,8	81,1	81,2	81,8	81,7	81,5	81,8	81,9	0,1	0,7	1,6
Zlínský	80,6	80,9	81,1	81,4	81,5	81,5	81,5	81,8	82,2	82,3	82,4	0,1	0,9	1,7
Moravskoslezský	79,5	79,5	79,7	79,9	79,9	80,1	80,5	80,8	81,0	81,1	81,1	-0,1	0,9	1,6
ČR ¹⁾	80,2	80,3	80,4	80,7	80,9	81,1	81,4	81,6	81,6	81,8	81,9	0,0	0,8	1,7

1) Pro srovnatelnost jsou hodnoty za ČR vypočteny stejně jako v případě krajů za dvouleté kalendářní období.

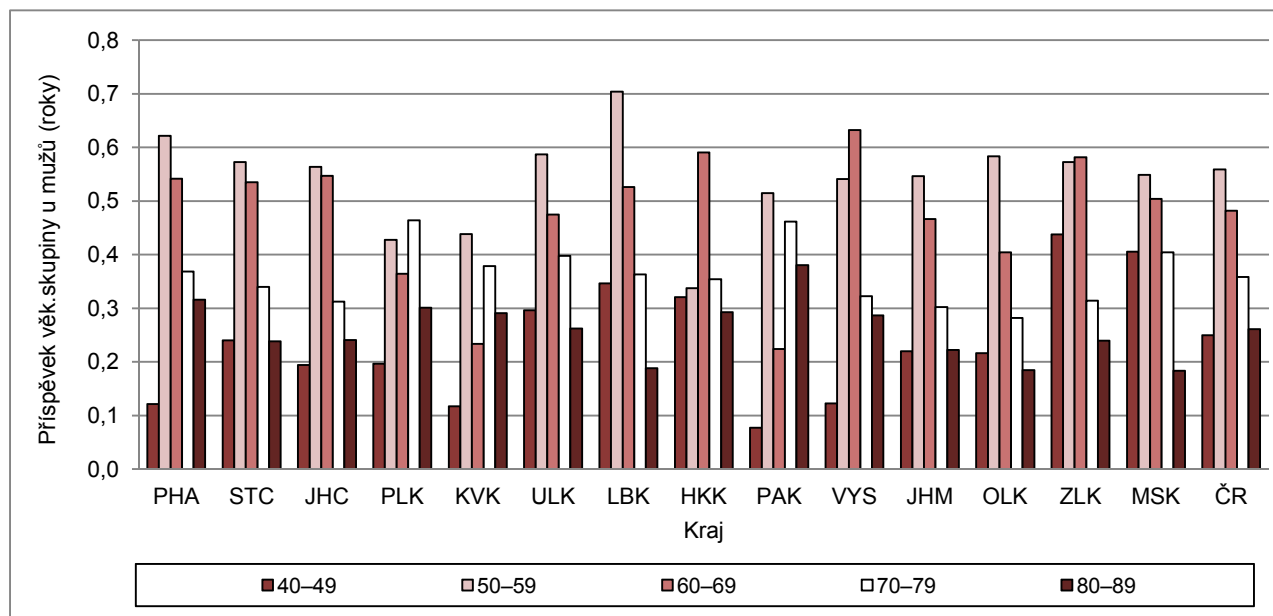
Pozn.: Barvou a tučně jsou označeny nejvyšší hodnoty v daném období, pouze barvou nejnižší hodnoty v daném období.

Naděje dožití při narození měla v daném čase, počínaje obdobím let 2007–2008 a konče dvouletým obdobím 2017–2018, ve všech krajích rostoucí trend, meziroční pokles byl zaznamenán zřídka. Za posledních deset let vzrostla střední délka života u mužů v jednotlivých krajích o 3 %, což představovalo prodloužení života o 1,9 až 2,4 roku, pouze v Karlovarském kraji byl nárůst nižší – o 2 %, resp. o 1,6 roku. U žen rostla střední délka života mírněji, v relativním vyjádření mezi obdobími let 2007–2008 a 2017–2018 o 2–3 %, v absolutním o 1,5 až 2,1 roku, opět s výjimkou Karlovarského kraje, kde naděje dožití žen byla za období 2017–2018 pouze o 0,6 roku (1 %) vyšší než v období 2007–2008. Příčinou byl výrazný meziroční pokles naděje dožití v posledním sledovaném roce (o 0,6 roku z 80,5 roku v období 2016–2017 na 79,9 roku v období 2017–2018).

Pokles naděje dožití při narození mezi dvěma posledními obdobími 2016–2017 a 2017–2018 byl zaznamenán u poměrně velké skupiny krajů. Jak na straně mužů, tak na straně žen se naděje dožití při narození snížila v šesti ze čtrnácti krajů²³. U mužů se pokles pohyboval od -0,06 roku v Jihočeském kraji přes kraje Pardubický, Vysočina, Jihomoravský a Středočeský po -0,22 roku v kraji Libereckém, u žen pak od -0,01 roku ve Středočeském kraji, přes kraje Liberecký, Plzeňský, Moravskoslezský a Jihočeský (s poklesem -0,09 roku) k poklesu -0,59 roku v kraji Karlovarském. Meziroční přírůstky ostatních zbývajících osmi krajů činily maximálně +0,22 roku (u mužů v kraji Zlínském a u žen v kraji Královéhradeckém).

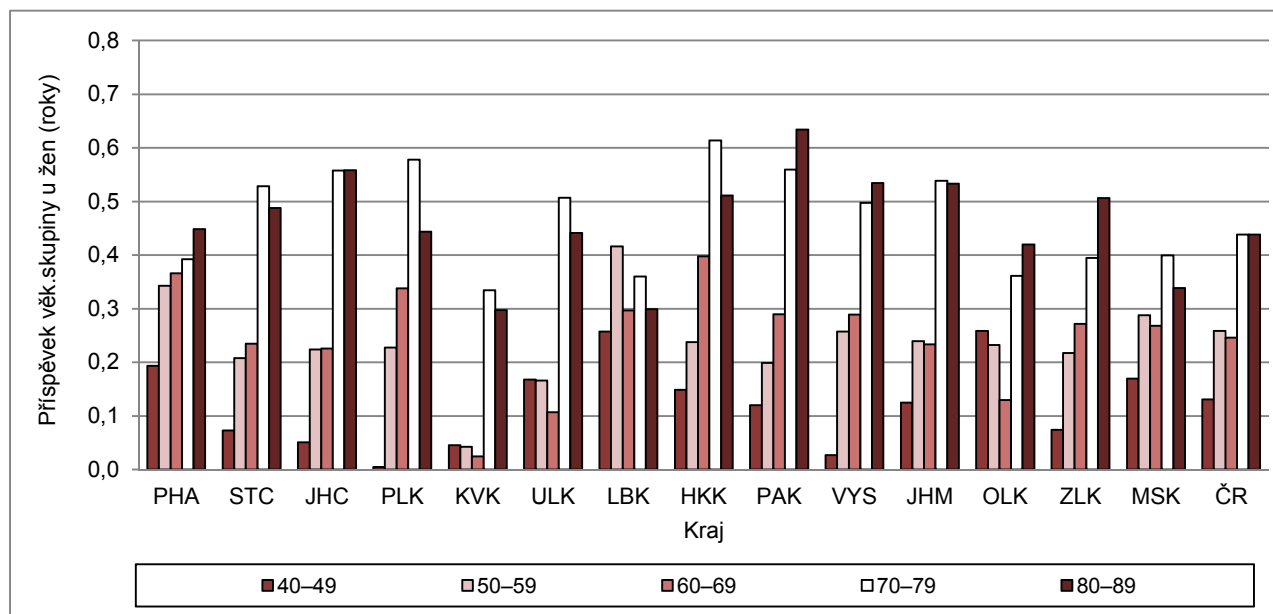
Růst naděje dožití při narození v krajích mezi lety 2007–2008 a 2017–2018 byl u mužů a u žen sycen odlišnými věkovými skupinami (srovnej obr. 6.2 a 6.3). U mužů k prodloužení průměrné délky života přispělo zejména snížení úmrtnosti v pětiletých věkových skupinách 55–59 a 60–64 (pouze v Plzeňském a Pardubickém kraji byl ještě mírně vyšší příspěvek skupiny 75–79), zatímco u žen hrálo největší roli zlepšení úmrtnostních podmínek u starších věkových skupin, většinou 75–79 a 80–84 (v Kraji Vysočina a ve Zlínském také skupiny 85+ let, v Libereckém i skupiny 50–54, jejíž úmrtnost v období 2007–2008 nejvíce přispívala k rozdílu střední délky života žen v tomto kraji oproti republice jako celku).

Obr. 6.2 Příspěvky vybraných věkových skupin k rozdílu naděje dožití mužů mezi lety 2007–2008 a 2017–2018

²³ V předchozích letech byl pohyb ukazatele naděje dožití směrem dolů četnější pouze v roce 2016 u žen, kdy se týkal pěti krajů, jinak šlo o úbytky výjimečné, týkající se v daném roce jednoho, dvou krajů.

Obr. 6.3 Příspěvky vybraných věkových skupin k rozdílu naděje dožití žen mezi lety 2007–2008 a 2017–2018

Naděje dožití mužů při narození pravidelně dosahuje nižších hodnot než naděje dožití při narození žen. Největší rozdíl středních délek života mezi muži a ženami je dle výsledků úmrtnostních tabulek dlouhodobě v krajích na Moravě a to obvykle důsledkem relativně horších úmrtnostních podmínek mužů. V období 2017–2018 převyšovala naděje dožití žen naději dožití mužů nejvíce, o 6,6 roku, v kraji Zlínském a o 6,5 roku v kraji Moravskoslezském. Více než šestiletý rozdíl si držely naděje dožití žen a mužů při narození také v kraji Jihomoravském (6,4 roku), Olomouckém (6,3 roku), Libereckém (6,2 roku) a v Kraji Vysočina (6,0 roku). Naopak nejbliže si byly v Hlavním městě Praze, kdy bývá rozdíl nadějí dožití žen a mužů tradičně nejnižší, v posledních šesti letech se pohybuje pod pěti lety (4,7 let v období 2017–2018). Nízkou nadúmrtností mužů vykazuje v mezikrajském srovnání také kraj Plzeňský a Královéhradecký (5,4 roku). Díky zdatnému meziročnímu poklesu naděje dožití žen se k nim v posledním sledovaném období neobvykle přiřadil i Karlovarský kraj (rozdíl v naději dožití žen a mužů rovněž 5,4 roku, o rok dříve ale 6,0 roku).

Tab. 6.4 Rozdíl naděje dožití při narození žen a mužů, 2007–2018

Kraj	Nadúmrtnost mužů (roky)							Příspěvek věk.sk. k rozdílu 2017–18 (%)				
	2007–2008	2012–2013	2013–2014	2014–2015	2015–2016	2016–2017	2017–2018	0–39	40–59	60–69	70–79	80+
Hl. město Praha	5,0	4,8	4,8	4,9	4,8	4,7	4,7	9	21	28	28	14
Středočeský	6,3	5,8	5,9	5,5	5,4	5,4	5,5	11	19	28	29	13
Jihočeský	5,9	5,7	5,8	5,9	5,6	5,7	5,7	15	20	24	27	14
Plzeňský	5,7	5,5	5,3	5,3	5,4	5,5	5,4	11	22	29	24	13
Karlovarský	6,5	5,6	6,0	5,8	5,9	6,0	5,4	15	24	28	23	9
Ústecký	6,6	6,2	6,0	5,9	5,9	5,7	5,8	14	24	28	25	10
Liberecký	6,7	6,1	6,3	6,0	5,8	6,0	6,2	16	22	25	24	13
Královéhradecký	5,4	5,5	5,7	5,7	5,3	5,2	5,4	10	23	27	28	12
Pardubický	5,9	5,9	5,7	5,8	5,8	5,6	5,7	12	25	30	23	11
Vysočina	6,7	5,9	6,3	6,1	5,4	5,8	6,0	11	22	25	28	14
Jihomoravský	6,7	6,5	6,3	6,1	6,0	6,2	6,4	11	23	25	26	15
Olomoucký	6,6	6,8	7,0	6,6	6,3	6,3	6,3	11	25	26	25	12
Zlínský	7,2	6,8	6,5	6,4	6,8	6,7	6,6	12	25	26	25	12
Moravskoslezský	7,2	6,4	6,6	6,8	6,8	6,7	6,5	12	26	27	24	11
ČR ¹⁾	6,3	6,0	6,0	6,0	5,8	5,8	5,8	12	23	27	26	12

1) Pro srovnatelnost jsou hodnoty za ČR vypočteny stejně jako v případě krajů za dvouleté kalendářní období.

Pozn.: Barvou a tučně jsou označeny nejvyšší hodnoty v daném období, pouze barvou nejnižší hodnoty v daném období.

K rozdílu naděje dožití při narození mužů a žen přispívá nejvíce vyšší úmrtnost mužů–šedesátníků a sedmdesátníků (tab. 6.4). V období 2017–2018 se rozdílná úmrtnost mužů a žen ve věku 60–69 let podílela na celkovém rozdílu naděje dožití v jednotlivých krajích z 24–30 %, úmrtnost ve věku 70–79 let pak z dalších 23–29 %. V podrobnějším pohledu na pětileté věkové skupiny a v absolutním vyjádření, ve všech krajích vyšší úmrtnost mužů ve věkové skupině 65–69 i 70–74 představovala (v každé z těchto dvou věkových skupin) ztrátu 0,7–0,9 roku života oproti ženám. Obdobný vliv měla horší úmrtnost v některých krajích i ve skupině 60–64 (zejména v Moravskoslezském a Zlínském kraji) či 75–79 (například v Kraji Vysočina a v Jihomoravském kraji). U krajů s nejvyšší nadúmrtností lze sledovat i výraznější vliv úmrtnosti mužů v produktivním věku 40–59 let (např. 26% příspěvek této věkové skupiny v Moravskoslezském kraji).

Nejčastější příčiny úmrtí jsou ve všech krajích Česka stejné – dlouhodobě vedou nemoci oběhové soustavy, přestože jejich podíl má mírně klesající tendenci (v roce 2018 v jednotlivých krajích 40–46 %, zatímco o deset let dříve 46–54 %). Druhou nejrozšířenější příčinou úmrtí jsou novotvary (aktuálně 23–27 % úmrtí, v roce 2008 to bylo 24–29 %). Podstatně méně četná jsou úmrtí na další skupiny onemocnění v čele s nemocemi dýchací soustavy, které ve všech krajích reprezentovaly třetí nejčastější příčinu (v roce 2018 v jednotlivých krajích 6–9 %). Na čtvrtém místě následovaly v roce 2018 u jedenácti krajů vnější příčiny nemoci a úmrtnosti (v maximu s podílem 6,3 % v Olomouckém kraji), pouze v Karlovarském kraji a v Kraji Vysočina byly čtvrté nejčetnější nemoci endokrinní, výživy a přeměny látek (v celorepublikovém pohledu této skupině připadlo páté místo) a v kraji Moravskoslezském nemoci trávicí soustavy (za nimi pak nemoci endokrinní a až jako šesté vnější příčiny).

Nemoci oběhového systému a novotvary jsou zdaleka nejčetnějšími základními příčinami smrti u mužů i žen ve všech krajích, avšak dominance nemocí oběhové soustavy je výraznější na straně žen (tab. 6.5). V roce 2018 se zastoupení nemocí oběhové soustavy u zemřelých žen pohybovalo v jednotlivých krajích v rozpětí 42 až 50 %, zatímco u mužů pokrývaly 37–44% část zemřelých. Váha novotvarů, jakožto druhé nejčastější příčiny úmrtí u mužů i u žen, byla naopak ve všech krajích vyšší v případě skladby zemřelých mužů (24–29 %) než zemřelých žen (21–26 %). Od třetího místa se již pořadí hlavních skupin příčin smrti podle pohlaví začíná lišit. Třetí nejčastější příčinou smrti mužů bylo v deseti krajích v roce 2018 onemocnění dýchací soustavy a čtvrtou nejpočetnější skupinu naplňovaly úmrtí z vnějších příčin. Ve třech krajích (Středočeský, Plzeňský, Ústecký) bylo pořadí na těchto dvou místech obrácené, v Moravskoslezském kraji pak za nemocemi dýchací soustavy byly čtvrté nejčetnější nemoci soustavy trávicí. U žen zemřelých v roce 2018 byly na třetím místě nejčastěji (u deseti krajů) onemocnění dýchací soustavy a na čtvrtém nemoci endokrinní, výživy a přeměny látek (vnější příčiny pak obsadily 5. až 7. příčku). Opačné bylo pořadí na třetím a čtvrtém místě u zemřelých žen z Plzeňského kraje a z Kraje Vysočina. Ještě jinak tomu bylo u zemřelých žen z Prahy, kde čtvrtá nejsilnější byla skupina úmrtí na onemocnění nervové soustavy, a u zemřelých žen z Olomouckého kraje, kde čtvrté místo připadlo na vnější příčiny. Podíly jednotlivých příčin na třetím a dalších místech si byly mnohdy velmi blízké jak v rámci jednoho kraje, tak mezi kraji navzájem (tab. 6.5). Diference mezi pohlavími byla nejvýraznější v případě vnějších příčin, které u mužů pokrývaly v jednotlivých krajích 5–8 % úmrtí, zatímco u žen 3–4 %.

Pro porovnání intenzity úmrtnosti na jednotlivé (nejčetnější) skupiny příčin smrti byly i v tomto případě použity standardizované ukazatele, které eliminují vliv rozdílného věkového složení obyvatel. V souladu se strukturou absolutních počtů událostí dosahovaly standardizované míry úmrtnosti u mužů i u žen nejvyšších hodnot v případě nemocí oběhové soustavy, poté novotvarů a dále nemocí dýchací soustavy s výjimkou Plzeňského kraje, kde standardizovaná míra úmrtnosti mužů i žen na nemoci dýchací soustavy byla až na čtvrtém místě, stejně jako standardizovaná míra úmrtnosti žen na nemoci dýchací soustavy v Kraji Vysočina. Čtvrtá nejvyšší byla u mužů ve většině krajů (v 11 ze 14 krajů) standardizovaná míra úmrtnosti na vnější příčiny nemoci a úmrtnosti, u žen šlo na čtvrtém místě nejčastěji (u osmi krajů) o úmrtnost na nemoci endokrinní soustavy, výživy a přeměny látek (tab. 6.6).

Tab. 6.5 Zemřelí podle vybraných skupin příčin smrti, 2018

	Počet zemřelých (abs.)										Struktura zemřelých v kraji				
	novotvary	nemoci endokrinní	nemoci nerv.soust.	nemoci oběh. soust.	nemoci dých. soust.	nemoci tráv. soust.	vnější příčiny	ostatní	celkem	novotvary	nemoci endokrinní	nemoci oběh. soust.	nemoci dých. soust.	vnější příčiny	
Celkem															
Hl. město Praha	3 303	443	569	5 211	916	451	611	913	12 417	27%	4%	42%	7%	5%	
Středočeský	3 472	646	422	6 004	932	524	741	946	13 687	25%	5%	44%	7%	5%	
Jihočeský	1 731	352	198	2 648	622	229	357	559	6 696	26%	5%	40%	9%	5%	
Plzeňský	1 671	350	272	2 522	383	241	358	479	6 276	27%	6%	40%	6%	6%	
Karlovarský	901	192	107	1 418	299	170	182	222	3 491	26%	5%	41%	9%	5%	
Ústecký	2 476	449	257	3 938	631	382	483	722	9 338	27%	5%	42%	7%	5%	
Liberecký	1 192	243	127	2 078	342	172	256	295	4 705	25%	5%	44%	7%	5%	
Královéhradecký	1 451	238	181	2 790	457	235	253	419	6 024	24%	4%	46%	8%	4%	
Pardubický	1 377	251	194	2 380	439	240	266	381	5 528	25%	5%	43%	8%	5%	
Vysočina	1 289	307	198	2 382	370	203	248	280	5 277	24%	6%	45%	7%	5%	
Jihomoravský	3 099	432	358	5 451	927	615	650	1 010	12 542	25%	3%	43%	7%	5%	
Olomoucký	1 583	276	185	3 162	549	337	438	422	6 952	23%	4%	45%	8%	6%	
Zlínský	1 460	283	230	2 766	453	340	375	431	6 338	23%	4%	44%	7%	6%	
Moravskoslezský	3 261	675	338	6 042	995	787	627	924	13 649	24%	5%	44%	7%	5%	
ČR	28 266	5 137	3 636	48 792	8 315	4 926	5 845	8 003	112 920	25%	5%	43%	7%	5%	
Muži															
Hl. město Praha	1 641	201	246	2 383	467	249	391	418	5 996	27%	3%	40%	8%	7%	
Středočeský	1 979	290	193	2 830	498	287	502	434	7 013	28%	4%	40%	7%	7%	
Jihočeský	941	154	88	1 272	318	115	238	272	3 398	28%	5%	37%	9%	7%	
Plzeňský	921	153	111	1 227	198	135	231	212	3 188	29%	5%	38%	6%	7%	
Karlovarský	477	77	35	694	158	99	121	95	1 756	27%	4%	40%	9%	7%	
Ústecký	1 377	201	111	1 905	331	205	338	345	4 813	29%	4%	40%	7%	7%	
Liberecký	670	118	51	983	176	96	174	141	2 409	28%	5%	41%	7%	7%	
Královéhradecký	809	106	78	1 309	222	132	152	188	2 996	27%	4%	44%	7%	5%	
Pardubický	754	120	79	1 092	258	150	183	161	2 797	27%	4%	39%	9%	7%	
Vysočina	760	140	82	1 122	222	124	159	127	2 736	28%	5%	41%	8%	6%	
Jihomoravský	1 736	181	149	2 482	496	382	431	482	6 339	27%	3%	39%	8%	7%	
Olomoucký	872	139	75	1 481	301	206	290	215	3 579	24%	4%	41%	8%	8%	
Zlínský	813	140	103	1 286	263	199	246	209	3 259	25%	4%	39%	8%	8%	
Moravskoslezský	1 801	287	134	2 859	573	452	434	454	6 994	26%	4%	41%	8%	6%	
ČR	15 551	2 307	1 535	22 925	4 481	2 831	3 890	3 753	57 273	27%	4%	40%	8%	7%	
Ženy															
Hl. město Praha	1 662	242	323	2 828	449	202	220	495	6 421	26%	4%	44%	7%	3%	
Středočeský	1 493	356	229	3 174	434	237	239	512	6 674	22%	5%	48%	7%	4%	
Jihočeský	790	198	110	1 376	304	114	119	287	3 298	24%	6%	42%	9%	4%	
Plzeňský	750	197	161	1 295	185	106	127	267	3 088	24%	6%	42%	6%	4%	
Karlovarský	424	115	72	724	141	71	61	127	1 735	24%	7%	42%	8%	4%	
Ústecký	1 099	248	146	2 033	300	177	145	377	4 525	24%	5%	45%	7%	3%	
Liberecký	522	125	76	1 095	166	76	82	154	2 296	23%	5%	48%	7%	4%	
Královéhradecký	642	132	103	1 481	235	103	101	231	3 028	21%	4%	49%	8%	3%	
Pardubický	623	131	115	1 288	181	90	83	220	2 731	23%	5%	47%	7%	3%	
Vysočina	529	167	116	1 260	148	79	89	153	2 541	21%	7%	50%	6%	4%	
Jihomoravský	1 363	251	209	2 969	431	233	219	528	6 203	22%	4%	48%	7%	4%	
Olomoucký	711	137	110	1 681	248	131	148	207	3 373	21%	4%	50%	7%	4%	
Zlínský	647	143	127	1 480	190	141	129	222	3 079	21%	5%	48%	6%	4%	
Moravskoslezský	1 460	388	204	3 183	422	335	193	470	6 655	22%	6%	48%	6%	3%	
ČR	12 715	2 830	2 101	25 867	3 834	2 095	1 955	4 250	55 647	23%	5%	46%	7%	4%	

Pozn.: Barvou a tučně jsou označeny nejvyšší hodnoty na danou příčinu, pouze barvou nejnižší hodnoty na danou příčinu.

Porovnáme-li hodnoty měr úmrtnosti na danou skupinu příčin smrti napříč kraji, pozice kraje nebyla u všech sledovaných příčin úmrtí vždy stejná. V Praze byla celkově nejnižší úroveň úmrtnosti mužů podpořena nízkou úmrtností u všech čtyř nejčastějších skupin příčin úmrtí (u novotvarů a nemocí oběhové soustavy byla vůbec nejnižší ze všech krajů, u nemocí dýchací soustavy, endokrinních, výživy a přeměny látek a u vnějších příčin druhá nejnižší), avšak v Královéhradeckém kraji s druhou nejnižší celkovou úmrtností mužů byla míra úmrtnosti na nemoci oběhové soustavy oproti tomu mírně nadprůměrná (7. místo v pořadí krajů), v Jihočeském kraji s třetí nejnižší celkovou úmrtností mužů zase dosahovala nadprůměrných hodnot míra standardizované úmrtnosti na nemoci dýchací soustavy (10. místo v pořadí krajů).

Tab. 6.6 Standardizované* míry úmrtnosti na nejčtenější skupiny příčin smrti (na 100 000 obyvatel), 2018

	Míra úmrtnosti (na 100 tisíc obyvatel)									Pořadí kraje (1. – nejnižší úmrtnost)					
	novotvary	nemoci endokrinní	nemoci nerv.soust.	nemoci oběh. soust.	nemoci dých. soust.	nemoci tráv. soust.	vnější příčiny	ostatní	celkem	novotvary	nemoci endokrinní	nemoci oběh. soust.	nemoci dých. soust.	vnější příčiny	celkem
Muži															
Hl. město Praha	314	40	49	472	92	45	68	81	1 160	1.	2.	1.	2.	2.	1.
Středočeský	368	59	39	594	100	51	88	88	1 386	12.	6.	9.	4.	8.	9.
Jihočeský	335	61	34	502	123	41	82	106	1 284	5.	7.	2.	10.	7.	3.
Plzeňský	359	64	47	522	84	52	88	92	1 308	9.	10.	3.	1.	9.	5.
Karlovarský	374	68	30	614	134	72	91	88	1 472	13.	11.	11.	14.	10.	12.
Ústecký	405	68	34	660	106	59	96	113	1 542	14.	12.	14.	6.	13.	14.
Liberecký	362	72	33	622	104	50	92	83	1 418	10.	14.	12.	5.	12.	11.
Královéhradecký	326	46	34	575	95	51	59	83	1 268	4.	3.	7.	3.	1.	2.
Pardubický	337	58	39	532	125	64	77	78	1 310	6.	5.	4.	12.	4.	6.
Vysočina	339	69	39	563	106	55	69	60	1 302	7.	13.	6.	7.	3.	4.
Jihomoravský	348	39	32	548	107	72	82	102	1 329	8.	1.	5.	8.	6.	7.
Olomoucký	325	57	30	607	123	73	101	87	1 403	2.	4.	10.	11.	14.	10.
Zlínský	325	61	44	576	113	75	92	91	1 377	3.	8.	8.	9.	11.	8.
Moravskoslezský	362	62	29	643	130	83	80	95	1 484	11.	9.	13.	13.	5.	13.
ČR	349	56	37	569	109	60	82	90	1 354	x	x	x	x	x	x
Ženy															
Hl. město Praha	221	27	37	314	54	26	28	57	765	11.	1.	1.	5.	2.	2.
Středočeský	207	46	30	404	57	32	32	66	875	7.	7.	11.	8.	9.	10.
Jihočeský	213	48	27	332	75	30	32	72	829	10.	9.	2.	13.	7.	7.
Plzeňský	224	56	45	356	52	32	37	75	876	12.	13.	5.	3.	13.	11.
Karlovarský	253	66	42	415	83	42	37	75	1 011	14.	14.	12.	14.	12.	14.
Ústecký	245	54	32	443	66	40	32	83	996	13.	12.	14.	12.	10.	13.
Liberecký	210	47	29	397	62	30	32	57	864	9.	8.	10.	10.	8.	9.
Královéhradecký	189	35	28	378	64	29	30	61	814	4.	4.	8.	11.	6.	6.
Pardubický	206	39	34	375	54	29	26	66	829	6.	6.	7.	6.	1.	8.
Vysočina	174	48	35	360	45	26	28	45	761	1.	10.	6.	1.	4.	1.
Jihomoravský	194	31	26	354	54	33	29	66	787	5.	2.	4.	4.	5.	4.
Olomoucký	187	33	27	386	58	33	38	50	812	3.	3.	9.	9.	14.	5.
Zlínský	181	35	31	352	48	39	36	56	779	2.	5.	3.	2.	11.	3.
Moravskoslezský	207	52	28	417	57	48	28	64	900	8.	11.	13.	7.	3.	12.
ČR	207	42	32	375	58	34	31	64	843	x	x	x	x	x	x

* Úmrtnost v krajích standardizována přímou standardizací na věkovou strukturu celé ČR (mužů a žen dohromady), aby se eliminoval vliv odlišné věkové struktury obyvatel jednotlivých krajů na úroveň úmrtnosti a zároveň bylo možno hodnotit i rozdíly v úmrtnosti podle pohlaví.

Pozn.: Barvou a tučně jsou označeny nejvyšší hodnoty na danou příčinu, pouze barvou nejnižší hodnoty na danou příčinu.

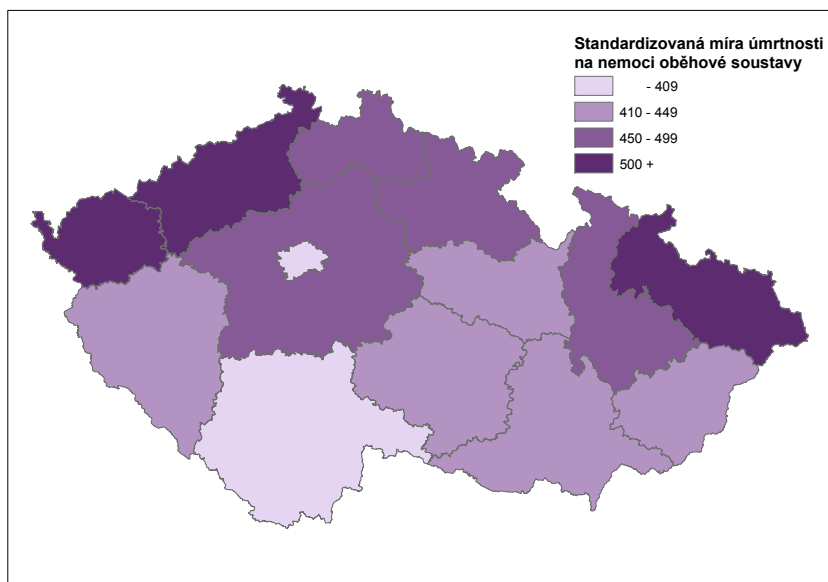
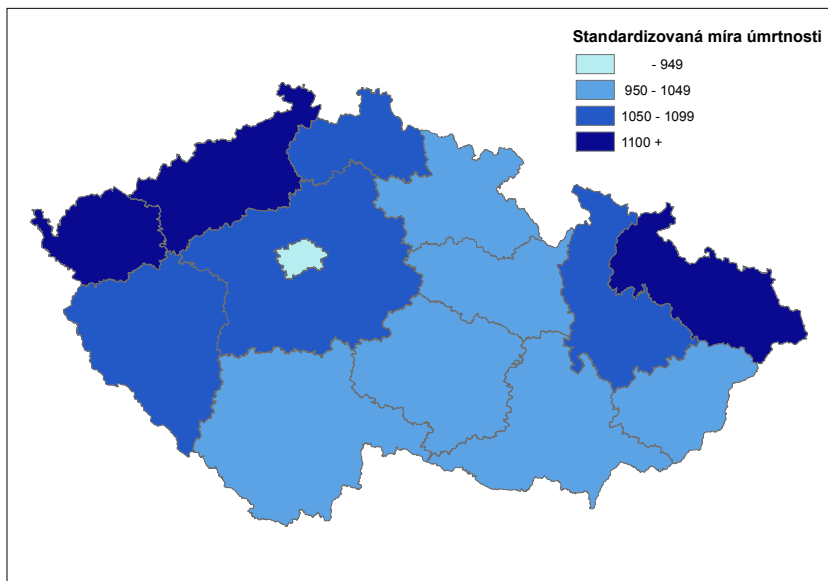
V případě žen byly celkově nejlepší úmrtnostní podmínky dle standardizované míry úmrtnosti v roce 2018 v Kraji Vysočina, Praha byla v žebříčku druhá, Zlínský kraj třetí. V Kraji Vysočina byla ze všech krajů nejnižší

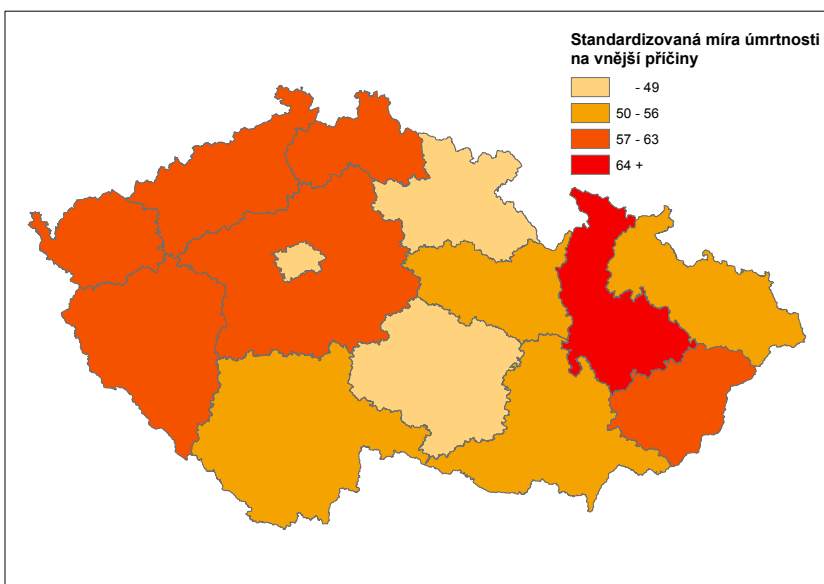
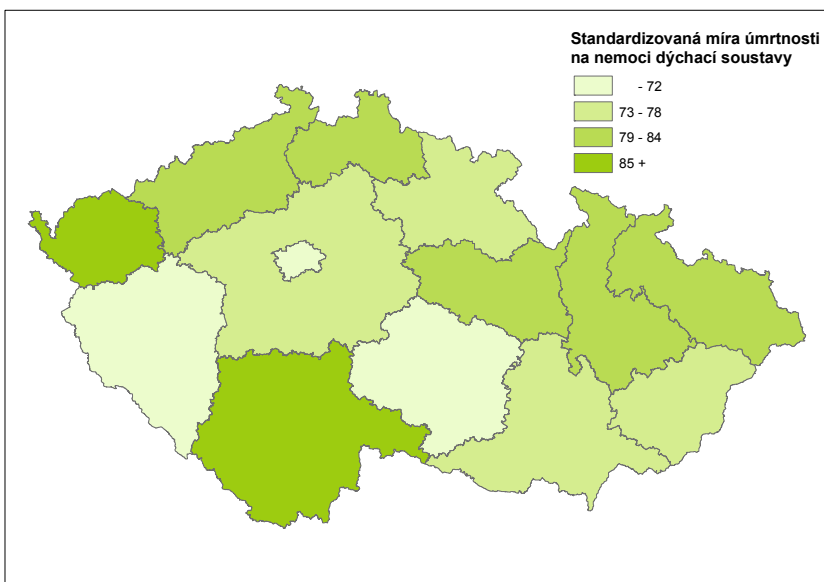
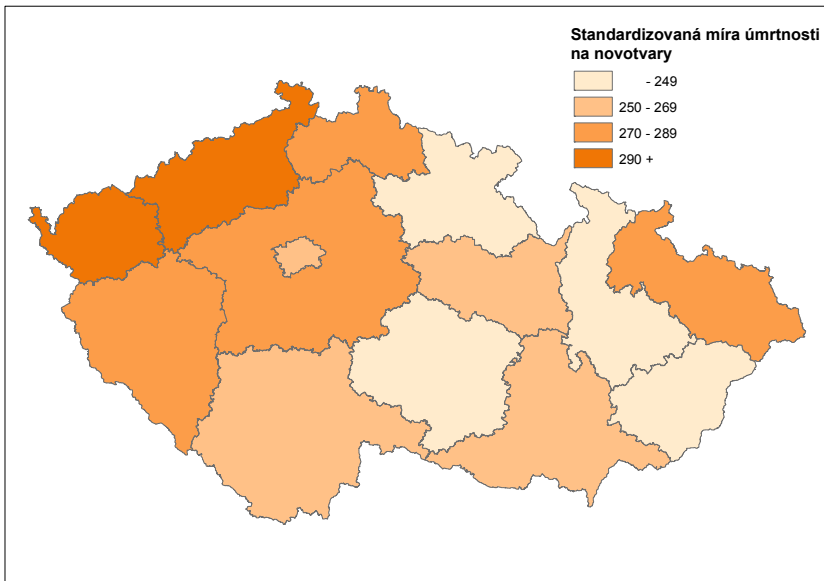

úmrtnost žen na novotvary a nemoci dýchací (a také trávicí) soustavy, úmrtnost na nemoci oběhové soustavy zůstala podprůměrná jen mírně (z pohledu žebříčku krajů na 6. místě), a na druhou stranu míra úmrtnosti na nemoci endokrinní, výživy a přeměny látek a nemoci nervové soustavy zde byla nadprůměrná. V případě žen z Prahy pak příznivé úmrtnostní podmínky teží zejména z nejnižší (v rámci srovnání krajů) míry úmrtnosti žen na nemoci oběhové soustavy a nemoci endokrinní, výživy a přeměny látek, zatímco úroveň úmrtnosti pražských žen na novotvary zůstává (stejně jako v předchozích letech) mírně nadprůměrná, čtvrtá nejhorší mezi kraji. Jako další příklad odlišné pozice kraje z pohledu úmrtnosti na jednotlivé skupiny příčin smrti lze uvést kraj Zlínský, který se na jednu stranu vyznačoval nízkou úmrtností žen na novotvary, onemocnění oběhové i dýchací soustavy, ovšem na druhou stranu zde byla jedna z nejhorších úmrtností na vnější příčiny smrti (i nemoci trávicí soustavy).

Obr. 6.4 Standardizované míry úmrtnosti (na 100 000 obyvatel), 2018

Obr. 6.4 Standardizované míry úmrtnosti (na 100 000 obyvatel), 2018 (pokračování)

Obr. 6.4 Standardizované míry úmrtnosti (na 100 000 obyvatel), 2018 (pokračování)

